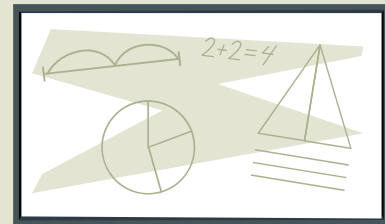

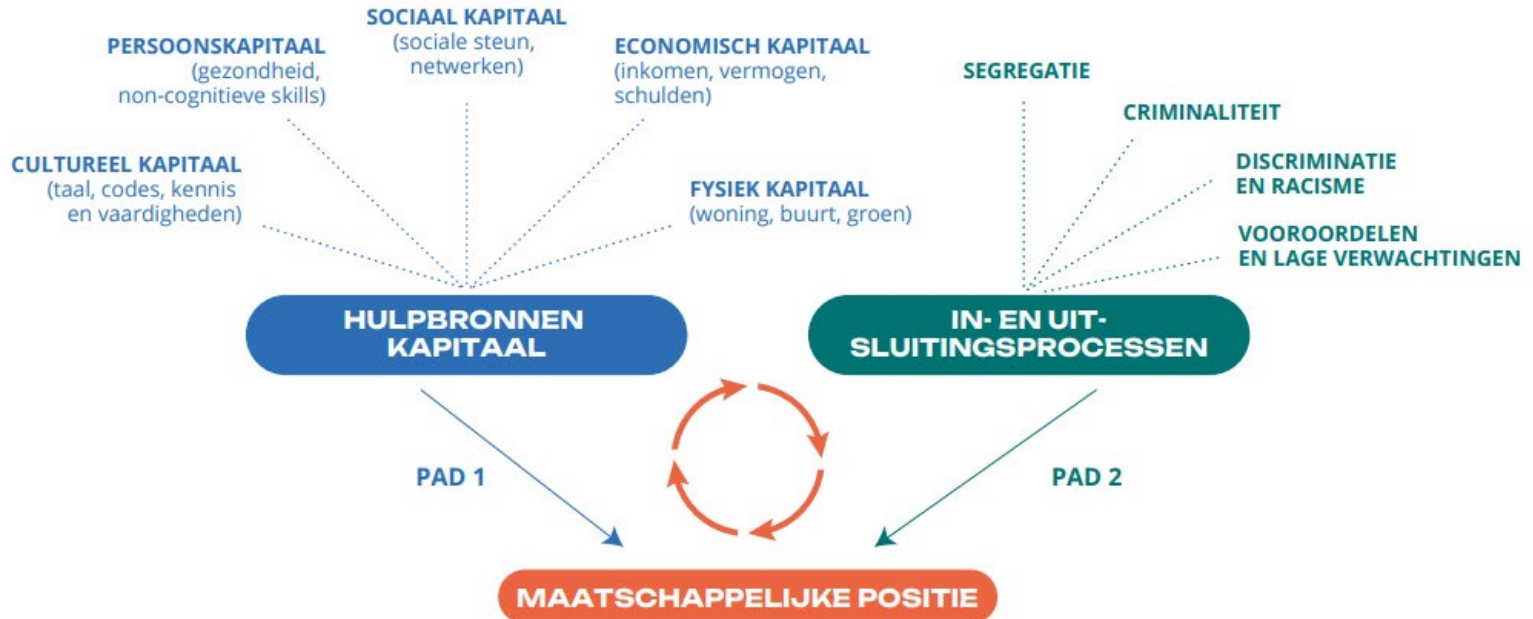

Verdeling van leraren VO en kansenongelijkheid

Marc van der Steeg en Tim Schokker
(directie Kennis, ministerie OCW)

Ongelijke kansen: twee paden

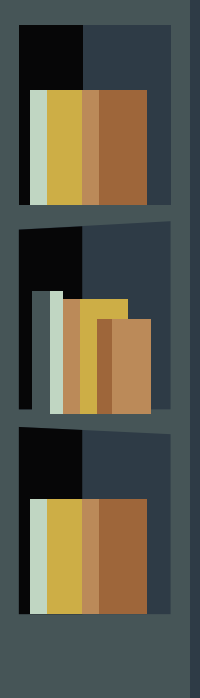

Onderwijsmarkt als lokale hiërarchie

(Waslander et al, 2010)

- In een stedelijke context kan de scholenmarkt worden beschreven als een regionale hiërarchie, geordend naar de samenstelling van de leerlingpopulatie.
- De regionale hiërarchie valt in het voortgezet onderwijs samen met onderwijssoort met bovenaan de categorale gymnasium en onderaan de hiërarchie de categorale vmbo.
- Scholen bovenaan de hiërarchie vragen gemiddeld een hogere ouderbijdrage, leerlingen wonen op gemiddeld grotere afstand van de school en scholen onderscheiden zich door bijzondere concepten die passen bij de waarden van wo opgeleiden.

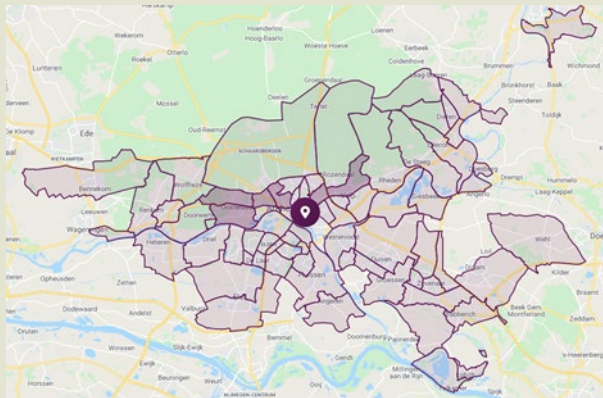

Locale hiërarchie Arnhem

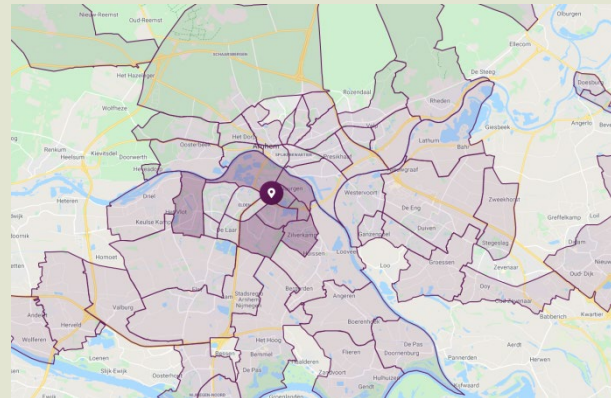
School	type	% lage ses
Stedelijk gymnasium	Gymnasium	0
Guido college	vmbo/havo onderbouw vwo	0
Montessori-college	vmbo/havo	0
Beekdal lyceum	havo/vwo	1
Thomas a Kempis	havo/vwo	4
Lorentz lyceum	havo/vwo	7
Olympus college	vmbo/havo/vwo	14
Vmbo 't venster	vmbo	26
Maarten van Rossem	vmbo-b/k	32
Leerpark presikhaaf	vmbo-b/k	40

Waar komen leerlingen vandaan?

Stedelijk gym

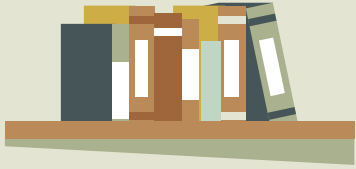
Olympus college

Voorkeuren van leraren?

- Leraren hebben sterke voorkeur om te werken op scholen met weinig achterstandsleerlingen (po, Bonhomme et al., 2016)
- Er zijn aanwijzingen voor lagere kwaliteit leraren op achterstandsscholen (po, Lachmansingh, 2016)
- Veel grotere lerarentekorten op scholen met veel lage SES leerlingen (po, Centerdata, 2021)

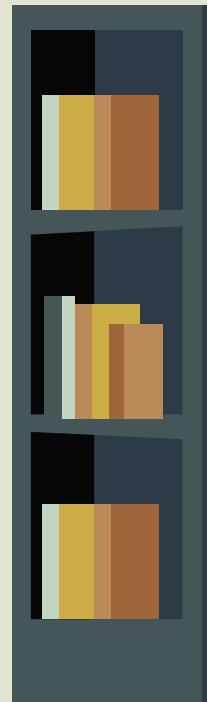
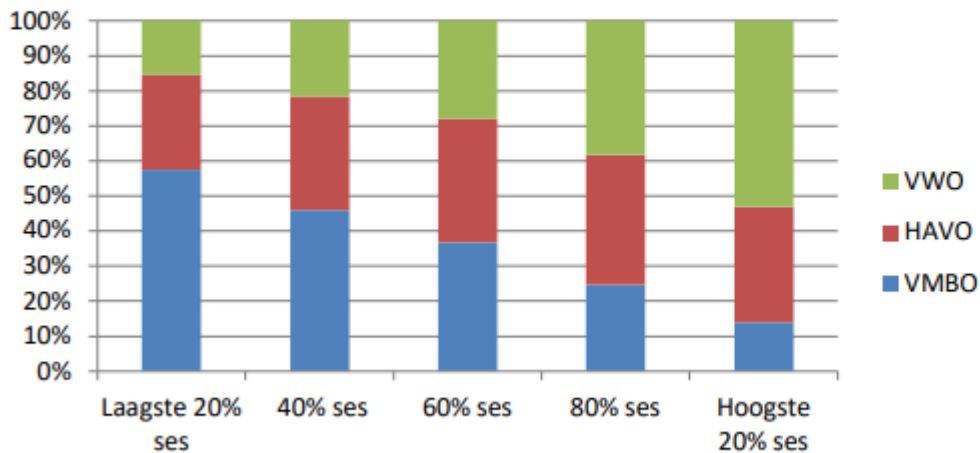
Onderzoeksvraag: *hoe is de verdeling van leraren over onderwijstype (vmbo, havo, vwo) en schooltype (categoriaks breed) in het vo in Nederland?*

Verdeling onderwijstypen verschilt sterk naar SES

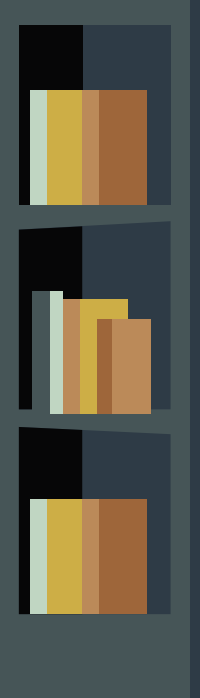
Figuur 1 Verdeling leerlingen naar SES-achtergrond op 15-jarige leeftijd naar onderwijstypen in vijf SES-groepen (Pisa, 2018; eigen bewerking).

Data over verdeling leraren

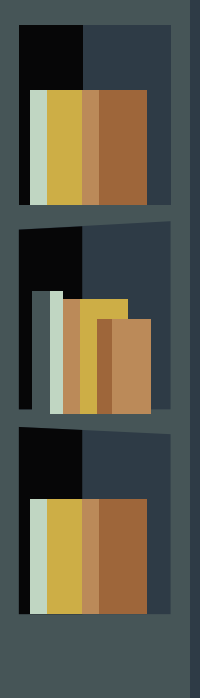
- IPTO (2014-2020): bevoegd gegeven lessen, leeftijd, salarisschaal, 1^e graads per onderwijsniveau
- DUO data over schooltypen: categoriaal vs breed, op vestigingsniveau
- CBS data over achterstandsscore vestiging (maat voor SESleerlingpopulatie)
- Focus op meest recente jaar (2020), maar consistent beeld over de tijd
- Focus op leerjaar 1 (brugjaar), leerjaar 3 en examenjaar
- Focus op 20 grootste AVO -vakken

Ervaring leraren: aandeel lessen gegeven door leraren <35 jaar

- Onderzoek: ervaring maakt uit voor leerwinst van leerlingen, ook na eerste paar jaar (Harris & Sass, 2011; Wiswall, 2013; Papay & Kraft, 2015; Gerritsen et al., 2017)
- Aandeel gegeven lessen door leraren <35 jaar bijna 2 keer zo hoog op categoriaal vmbo (33%) als op categoriaal vwo (18%) (eindexamenjaar)
- Bij brede vestigingen hetzelfde patroon zichtbaar naar onderwijsniveau: vmbo -breed 29% vs vwo-breed 19%
- Algemeen patroon: aandeel 'jonge' leraren neemt af gedurende vo: hoogst in lj1 (38%), laagst in eindexamenjaar (25%)

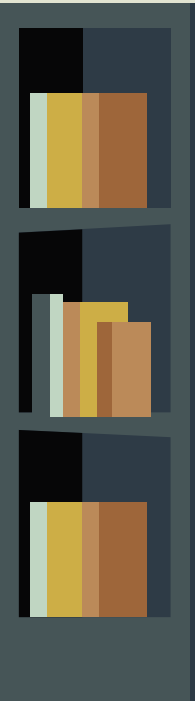

Ervaring leraren

Tabel 2. Percentage lessen gegeven door personen jonger dan 35, 20 avo-vakken, onderscheiden naar leerjaar, onderwijstype en onderscheid breed versus categoriaal op vestigingsniveau

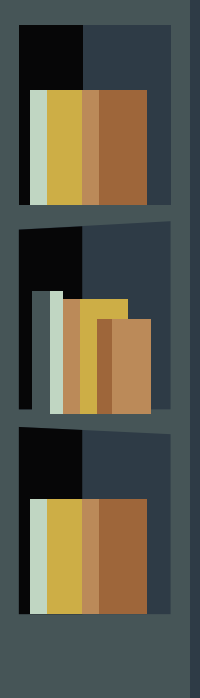
Onderwijstype	Schooltype	Leerjaar 3	Eindexamenjaar	Brugjaar
Vmbo	Breed	34,5%	28,6%	38,6%
	Categoriaal vmbo - alleen tl	34,6%	29,9%	40,3%
	Cat vmbo - bkg evt icm tl	37,8%	32,2%	40,0%
	Totaal	35,6%	29,9%	39,3%
Havo	Breed	33,9%	23,6%	38,5%
	Categoriaal havo	35,1%	24,1%	36,4%
	Totaal	33,9%	23,6%	38,4%
Vwo	Breed	31,1%	18,5%	35,7%
	Categoriaal vwo	27,2%	17,6%	29,7%
	Totaal	30,5%	18,4%	34,3%
Breed	Breed	36,4%	19,0%	38,4%
	Totaal	36,4%	19,0%	38,4%
Totaal	Totaal	33,9%	25,4%	38,0%

Bevoegdheid: bevoegd gegeven lessen

- Het percentage bevoegd gegeven lessen in het eindexamenjaar is het hoogst op het categoriaal vwo (97%) en het laagst op categoriaal vmbo (89%).
- In het brugjaar gaat het om nog grotere verschillen, bijvoorbeeld 96% bevoegd gegeven lessen op categoriaal vwo, tegenover 81% op categoriaal vmbo basis, kader en gemengde leerweg.
- Algemeen patroon: % bevoegd gegeven lessen neemt toe gedurende vo: laagst in leerjaar 1 (88%), hoogst in eindexamenjaar (93%)

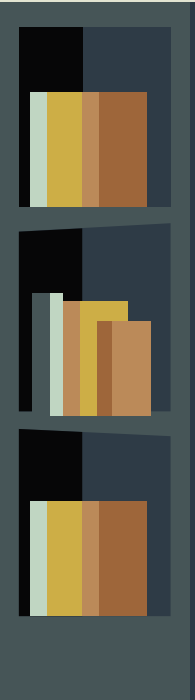

Bevoegd gegeven lessen

Tabel 1. Percentage bevoegd gegeven lessen 20 avo-vakken, onderscheiden naar leerjaar, onderwijstype en onderscheid breed versus categoriaal op vestigingsniveau

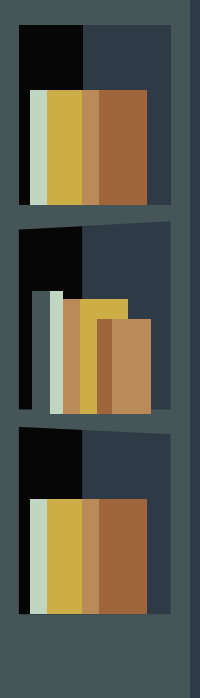
Onderwijstype	Schooltype	Leerjaar 3	Eindexamenjaar	Brugjaar
Vmbo	Breed	88,5%	94,0%	84,0%
	Categoriaal vmbo - alleen tl	90,8%	93,4%	84,4%
	Cat vmbo - bkg evt icm tl	82,7%	88,7%	81,1%
	Totaal	86,7%	92,2%	82,7%
Havo	Breed	91,5%	91,5%	89,1%
	Categoriaal havo	96,1%	93,9%	95,5%
	Totaal	91,6%	91,5%	89,3%
Vwo	Breed	93,6%	96,6%	92,6%
	Categoriaal vwo	95,7%	97,1%	95,5%
	Totaal	93,9%	96,7%	93,3%
Breed	Breed	90,4%	90,1%	89,8%
	Totaal	90,4%	90,1%	89,8%
Totaal	Totaal	89,9%	93,0%	87,7%

Lessen gegeven door 1^e graads docent

- Het percentage gegeven lessen door een docent die (ook) bevoegd lesgeeft in het 1^e graads gebied is het hoogst op het categoriaal vwo (66%) en het laagst op categoriaal vmbo (0,4 %) (leerjaar 1).
- Kijken we naar brede vestigingen dan zijn de verschillen nog steeds groot. De kans om een eerstegraads leraar te treffen op een brede vmbo is 2,4%, tegenover op een breed vwo 27%.
- Voor een leerling op een havo of vwo is de kans om in de brugklas een eerstegraads leraar te treffen behoorlijk veel groter op een categoriale vestiging dan op een brede vestiging.

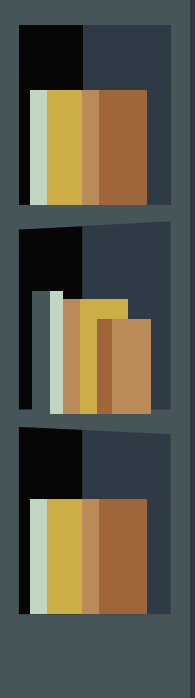

Lessen gegeven door 1^e graads docent

Tabel 4. Percentage lessen gegeven door personen die (ook) bevoegd lesgeven op eerstegraadsniveau, 20 avo-vakken onderscheiden naar onderwijstype en onderscheid breed versus categoriaal op vestigings- en brinniveau, exclusief lichamelijke opvoeding en kunstvakken.

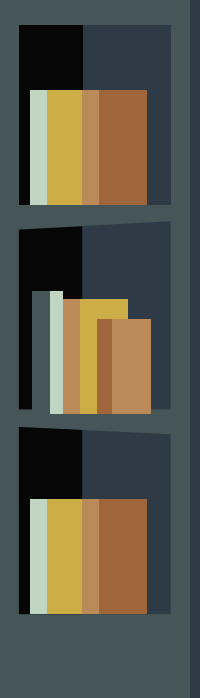
Onderwijstype	Schooltype	Leerjaar 3	Eindexamenjaar	Brugjaar
Vmbo	Breed	5,5%	8,2%	2,4%
	Categoriaal vmbo - alleen tl	0,1%	0,3%	0,0%
	Cat vmbo - bkg evt icm tl	0,4%	0,6%	0,4%
	Totaal	3,5%	5,3%	1,4%
Havo	Breed	28,6%	90,9%	13,8%
	Categoriaal havo	51,4%	94,0%	33,9%
	Totaal	28,9%	91,0%	14,3%
Vwo	Breed	41,8%	96,5%	27,0%
	Categoriaal vwo	72,4%	97,3%	66,0%
	Totaal	46,8%	96,6%	36,3%
Breed	Breed	26,7%	89,4%	13,8%
	Totaal	26,7%	89,4%	13,8%
Totaal	Totaal	22,1%	51,8%	13,4%

Salaris: verdeling over salarisschalen

- Het % gegeven lessen door leraren met LB (laagste salarisschaal) in het brugjaar is in het vmbo 67%, tegenover 45% op het vwo.
- Ook in leerjaar 3 (vmbo 57% vs vwo 39%) en vooral het eindexamenjaar (vmbo 49% vs vwo 12%) bestaan forse verschillen tussen vmbo en vwo.
- Consistent met dit beeld zijn leraren met een LD -schaal (hoogste schaal) in veel grotere mate op het vwo te vinden: 70% vs 7% in vmbo (eindexamenjaar)
- Binnen vwo duidelijk verschil in % in laagste schaal tussen categorale en brede vwo vestigingen in leerjaar 1 (31 vs 49%) en 3 (28 vs 41%)
- NB: max LB=4573 euro, max LD= 6059 euro bruto per maand = 32% meer

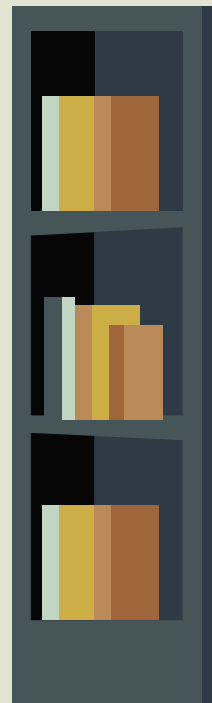

Verdeling over salarisschalen

Tabel 3. Percentage lessen gegeven door personen in salarisschaal LB, 20 avo-vakken, onderscheiden naar leerjaar, onderwijstype en onderscheid breed versus categoriaal op vestigingsniveau

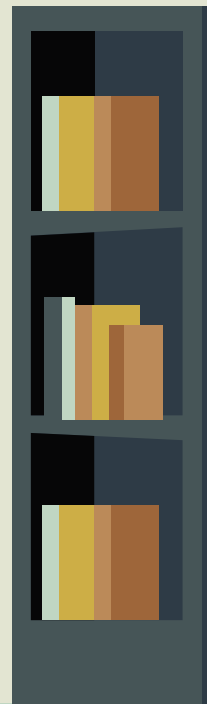
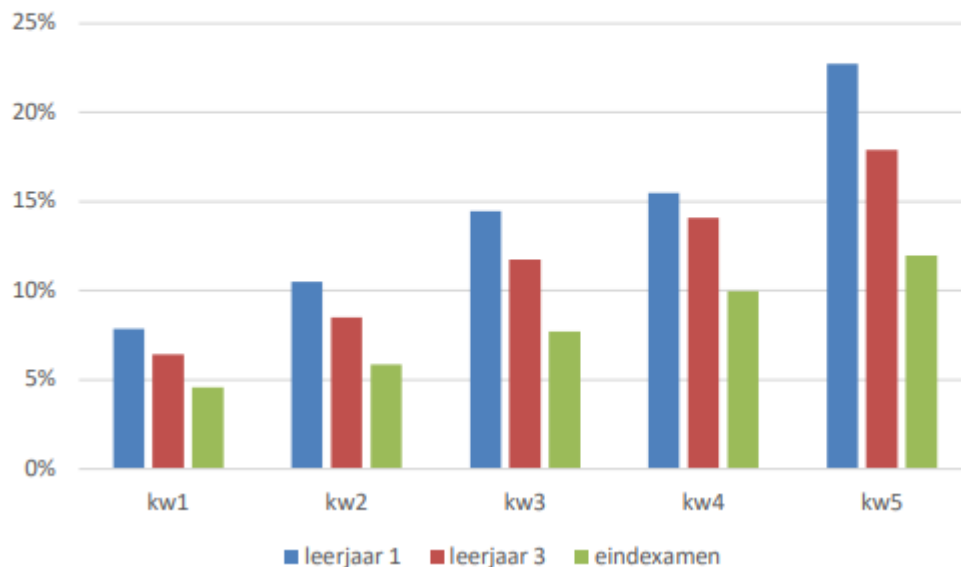
Onderwijstype	Schooltype	Leerjaar 3	Eindexamenjaar	Brugjaar
Vmbo	Breed	56,7%	48,2%	67,2%
	Categoriaal vmbo - alleen tl	50,1%	43,1%	60,2%
	Cat vmbo - bkg evt icm tl	59,4%	52,2%	66,8%
	Totaal	57,3%	49,2%	66,7%
Havo	Breed	48,4%	17,6%	60,2%
	Categoriaal havo	48,0%	24,6%	49,6%
	Totaal	48,4%	17,7%	59,9%
Vwo	Breed	41,4%	11,2%	48,8%
	Categoriaal vwo	27,9%	12,6%	30,5%
	Totaal	39,2%	11,5%	44,5%
Breed	Breed	52,8%	35,1%	58,9%
	Totaal	52,8%	35,1%	58,9%
Totaal	Totaal	50,2%	31,4%	59,2%

Achterstandsscore (1): % niet bevoegd gegeven lessen

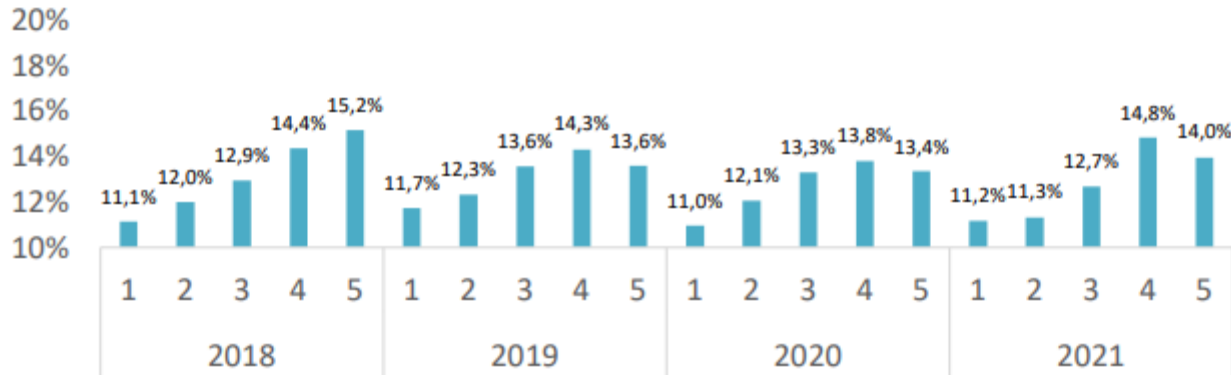
Figuur 2 Percentage niet-bevoegd gegeven lessen naar leerjaar en achterstandsscore-kwintielen (bron: Centerdata 2022).

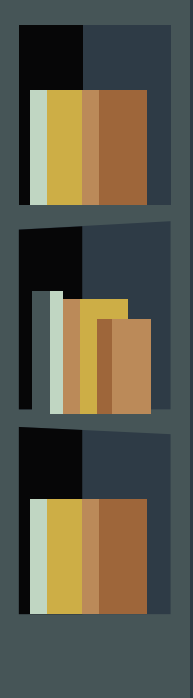

Achterstandsscore (2): mobiliteit leraren

Figuur 3 Mobiliteit leraren naar achterstandsscore-kwintielen (1-5, waarbij 1 = 20% scholen met laagste achterstandsscore en 5 = 20% scholen met hoogste achterstandsscore), 2018-2021 (bron: eigen bewerking DUO-data).

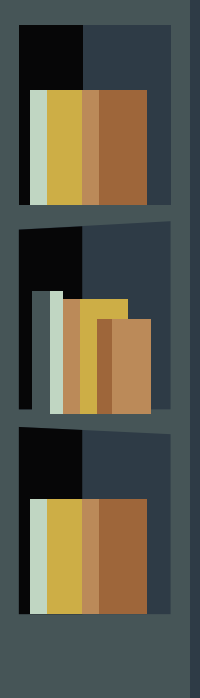
Aanwijzingen dat hogere mobiliteit leraren negatieve impact heeft op leerprestaties leerlingen (Ronfeldt et al., 2013; Hanushek et al., 2016, Harmslag, 2019)

Conclusie en discussie (1)

- In onze empirische analyse wordt de ongelijke verdeling van leraren naar ervaring, bevoegdheid en salaris over onderwijstypen bevestigd voor het voortgezet onderwijs.
- We zien dat de verschillen het grootst zijn als we categorale vestigingen tussen onderwijstypen vergelijken en dat verschillen enigszins worden gemitigeerd als we kijken naar brede vestigingen.
- Onze analyse werpt ook een nieuw perspectief op **het belang van brede scholengemeenschappen**. Standaard wordt dit belang gezien vanuit het perspectief van het tegengaan van segregatie en het bieden van betere kansen aan leerlingen om terecht te komen op een bij hen passend niveau, maar ze lijken ook te kunnen zorgen voor een gelijkere verdeling van leraren(-kwaliteit).

Conclusie en discussie (2)

- Een andere opvallende bevinding is dat er grote verschillen zijn in a) het aandeel niet-bevoegd gegeven lessen en b) de mobiliteit van leraren tussen scholen met veel en weinig leerlingen met een risico op achterstand. Open vraag is of de recente **arbeidsmarkttoelage** voor leraren op achterstandsscholen voldoende is om te compenseren voor het (veel) betere beloningsperspectief van leraren op scholen met weinig leerlingen met een risico op een achterstand.
- Behalve naar financiële prikkels zal ook naar mogelijkheden voor **professionele ontwikkeling** moeten worden gekeken. Het is denkbaar om **carrièrepaden** te ontwikkelen voor leraren die zich willen specialiseren in het werken op achterstandsscholen. Excellente onderwijssystemen (TALIS, 2022; Schleicher, 2018) zorgen ervoor dat de beste leraren lesgeven op de scholen waar ze het hardst nodig zijn.

